

VÄRLDEN ABORTRÄTTEN

Samhällsutvecklingen i USA oroar landets ambassadör i Sverige

K

ärleken började med en utskällning. När förstaårsstudenten Ranesh Ramanathan frågade Erik, en av sina kurskamrater om han snälla kunde dela med sig av anteckningarna från kemin var svaret avvisande. Ändå blev han genast förälskad.

Eriks ilska rann snabbt av, och de blev snart ett par. Allt var nytt för dem, de hade båda just kommit ut som homosexuella.

Trots den fina medicinutbildningen skulle ingen av de unga männen bli praktiserande läkare. Många av de 32 år som gått sedan bråket om stolparna i organisk kemi har Erik Ramanathan på olika sätt ägnat åt kampen för rättigheter – rätten att gifta sig, skaffa barn, få vård, slippa särbehandling. Han har gjort det som aktivist, akademiker, advokat och affärsman.

Men sedan i januari har Erik Ramanathan ett uppdrag av ett annat slag – som USA:s representant i Sverige.

När han landade i Stockholm i januari var det i en stad han kände väl. Erik Ramanathan är sedan lång tid en regelbunden Sverigebesökare, och talar varmt om sitt första möte med landet han nu bor i.

Vandrarhemmet på fartyget af Chapman vid Skeppsholmen, mittemot Slottet, dansen och festandet under Stockholms ljusa sommarnätter. Resorna, ungdomen. Sedan dess har resorna hit blivit många. Han ser glad ut när han talar om Sverige, allt han ännu inte upptäckt här och ser fram emot att göra på semestern.

Aldrig kunde han tro att han en dag skulle få audiens hos kungen för att lämna över sina kreditivbrev.

Positiva omdömen hör visserligen till en ambassadörs arbetsuppgifter, men Erik Ramanathans bullriga skratt och pigga blick lämnar honom sällan. En nål med våra länders flaggor sitter alltid på kavajslaget.

Men Erik Ramanathans tid i Sverige kom att börja med en rivstart. I stället har våren dominerats av kriget i Ukraina och en snabb svensk Nato-ansökan, följd av stora militära övningar vars innebörd med ens har blivit en annan. Under några junidagar kunde stockholmarna betrakta det jättelika amfibiestridsfartyget Kearsarge, där hon låg vid Stadsgårdskajen. Erik Ramanathan och några utvalda kollegor hör till de få som fått gå ombord.

Parallellt med militärövningen Baltops spärra-

des halva Stockholm av på grund av internationella klimatmöten, där USA spelar en nyckelroll. På Gärdet har ambassadören tagit emot ideliga besök av högdjur från Washington och Pentagon – som USA:s sändebud för klimatet John Kerry, Mark Milley, som leder *the Joint Chiefs of staff*, amerikanska försvarsdepartementets yrkesmilitära råd, och senatens minoritetsledare, den hårdnackade republikanen Mitch McConnell.

– Våra länder har redan ett nära bilateralt säkerhetssamarbete, och vi kan göra mycket mer, särskilt nu när Sverige är på väg mot att lägga två procent av sin bnp på försvaret. Bara under mina första tre månader här har jag haft äran att besöka flottan, marinen, flygvapnet och armén. Kapaciteten och interoperabiliteten är anmärkningsvärda: Sverige har mycket att tillföra Nato, säger Erik Ramanathan.

Allt detta är viktigt, menar han – fast det första han lyfter fram under de många möten vi är med på under några vårveckor är något helt annat:

– Allra första dagen på jobbet undertecknade president Biden en exekutiv order om att alla federala myndigheter i USA måste granska vilka effekter politiska beslut har för olika grupper – som minoriteter eller hbtq-personer. De måste säkerställa att ingen diskrimineras.

Det är frågor han kan, utan och innan, och under några vårveckor hör jag honom många gånger nämna denna order.

Kanske kom en vink om vart Erik Ramanathan var på väg innan han ens var född, då hans mor ofta pratade med sin granne, en trevlig man med svenskt påbrå som hette Erik. Den nyfödde fick hans namn och stavning, Erik med K.

Och Erik med K växte upp i Rochester, New York, en liten stad som en annan amerikan jag talar med, och som bodde där vid samma tid, beskriver som en diskret plats bebodd av mafiosi som efter många år i New York City dragit sig tillbaka från hetluften och rättvisan.

Erik Ramanathan beskriver sin far som traditionell och konservativ; modern, som var melanstadielärare, var, i alla fall i sociala frågor, mer liberal.

– Jag var ung, 17, kanske 18 när jag kom ut som gay. Jag gjorde det med självkänsla – jag är en person som inte låter mig nedslås – men att komma ut är aldrig lätt, inte heller inför den egna familjen. Mina föräldrar reagerade hemskt olika, min mor har lärt mig mycket av vad jag kan, och med henne gick det bra. Med min far var det svårare, men faktum är att han kom till vår bröllopsfest 1996 – långt innan samkönade äktenskap var tillåtna. Och vi har kunnat behålla en relation och prata om en del saker – vi bryr oss om varandra. När det gäller annat, politiskt, har det inte gått att nå varandra, trots att vi genom åren verkligen har försökt.

Så är det för många, fortsätter han: den personliga kontakten människor emellan gör det ändå möjligt att hålla liv i en familjerelation.

– ... att inte bli främlingar för varandra. Min pappa bodde hos oss i sex år i Massachusetts, vi hjälpte till att ta hand om honom. Det förde med sig att han nu också står sitt barnbarn nära. Det

Det finns skäl att vara orolig. Framför allt är jag bekymrad över att skillnaderna mellan delstaterna allt oftare påverkar var människor väljer att bo. Många känner sig tvingade att flytta.

Erik Ramanathan om det allt mer polariserade USA.

Ambassadörens make Ranesh Ramanathan kom till USA från Singapore för att studera. Paret fick kämpa i många år för att han skulle få stanna. Ranesh Ramanathan var en av de första som beviljades asyl i USA på grund av sin sexuella läggning.

är viktigt, även om skillnaderna finns där.

Att komma ut lärde honom också mycket om andra människor runtomkring, och han förlo-
rade sin bästa vän i processen.

Ett tidigt intresse för naturvetenskap gjorde medicinstudierna till ett naturligt val. Att de förändrade hans liv berodde inte enbart på att han mötte sin livskamrat.

– Detta var en tid då många homosexuella dog i aids, och på grund av diskriminering ofta gjorde det utan att få vård. Som blivande läkare förstod jag ju att detta skulle påverka mitt yrkesliv, och jag kände också personligen många som drabbades.

Han var snart ledare för hbtq-personers rättigheter på sitt lärosäte, det anrika Johns Hopkins-universitetet. Kampen handlade också om att avskaffa förbudet mot att vara öppet homosexuell inom det militära och om att undanröja det hinder som fanns att invandra till USA för hiv-smittade – det sista var en fråga också John Kerry, som då var senator, arbetade intensivt för.

Privat förde Erik och Ranesh Ramanathan också en privat kamp för rätten att vara tillsammans. Ranesh var utländsk student, av lankesisk härkomst, medborgare och uppvuxen i Singapore, där homosexuella förföljs. Eftersom homosexuella inte fick gifta sig i USA saknades den vägen till uppehållstillstånd, så för att hålla sig kvar i landet läste Ranesh Ramanathan kurs efter kurs, klamrade sig fast vid universitetet och sitt studentvisum.

– Varje dag fruktade vi att han skulle deporteras. Det var förfärligt. Klart det tärde på oss, men det förde oss också samman. Det låter banalt, men jag tror att kärleken spelade stor roll.

Efter åtta år undanröjdes det direkta utvisningsshotet; men amerikansk medborgare blev han först efter ytterligare elva år. Ett lagligt par blev de 2004, då Massachusetts som första amerikanska delstat legaliserade samkönade äktenskap. Andra delstater följde snart efter, det var som att en fördämning brustit.

Sin partners efternamn kunde Erik Ramanathan ta först efter att ha tvingats driva namnbytet i domstol.

Den politiska kampen fick honom att omvärdera sitt yrkesval.

– De frågor jag var engagerad i ledde mig till ett vägval. Jag kunde fortsätta hjälpa enskilda som kliniker eller upptäcka bot för något i ett labb – det lät underbart, men rimmade inte med min extroverta personlighet. Jag insåg att jag ville hålla på med policy inom de områden jag brann för.

Efter en grundexamen lämnade han Johns Hopkins för Harvard Law School, där han efter en juristutbildning fortsatte att undervisa under många år. Också efter att ha lämnat Harvard har han kombinerat sina kunskaper i medicin och juridik, ofta i skärningspunkten mellan offentlig, privat och frivillig sektor. I ett av uppdragen deltog han i förhandlingen i ett samgående mellan två stora läkemedelsbolag, en affär värd ett par miljarder dollar. Det var en stökig affär, och Erik Ramanathan jäm-

USA:s ambassadör i Sverige har decennier bakom sig som hbtq-aktivist, och har firat framstegen. Men nu har vindarna vänt.

Erik Ramanathan är djupt orolig över att individens kontroll över sin kropp minskar i USA – med upphävandet av aborträtten.

Text: **Sanna Torén Björling** Foto: **Roger Turesson**

Nålen med USA:s och Sveriges flaggor är en av Erik Ramanathans ständiga följeslagare.

Fakta. Erik Ramanathan

Född 1971, uppvuxen i Rochester, New York.

Bor i Stockholm.

Gift, har ett barn på 17 år.

Är USA:s ambassadör i Sverige sedan januari 2022.

Mångårig aktivist för hbtq-rättigheter.

Har en grundexamen i beteendevetenskap och biologi från Johns Hopkinsuniversitetet.

Juristutbildning från Harvard, där han också har undervisat.

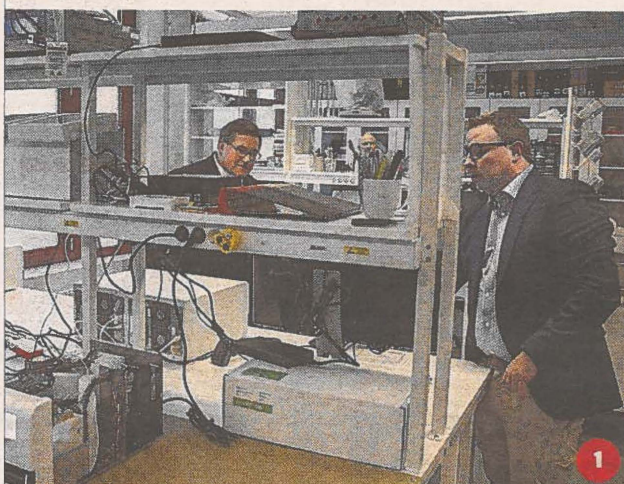
Har arbetat som advokat på advokatbyrå, och bolagsjurist på ett bioteknikföretag.

Har varit ordförande för bland annat Immigration Equality, som ger råd i migrationsfrågor till hbtq-personer och hiv-positiva.

Varit ordförande för Heluna health, en icke-vinstdrivande organisation inom hälso- och vårdsektorn, som stöder tillgång till hälsovård, bostäder, barnhälso- och skolgång och missbruksvård och vars program når 80 miljoner amerikaner.

Enligt det politiskt oberoende Opensources, som granskar politiska donationer, har Erik Ramanathan och hans make skänkt drygt 158 000 dollar till demokratiska kandidater och kampanjer sedan 1990.

VÄRLDEN ABORTRÄTTEN

för sin roll med en städares. Han fick ordentlig royalt.

Genom ett domstolsavgörande 2015 är samkönade äktenskap lagliga i hela USA, beslutet firades som en seger. Men i dag blåser vindarna åt andra hållet.

På midsommarafton försvann den konstitutionella rätten till abort i USA, när Högsta domstolen kullkastade "Roe mot Wade", det domstolsavgörande från 1973 där aborträtten slås fast. Abortregler bestäms hädanefter på delstatsnivå och en rad delstater väntas helt eller i praktiken, förbjuda ingreppet.

Forskare och aktivister varnar för att andra rättigheter som rör människors privatliv, som preventivmedel och vem man får gifta sig med, kan stå på tur att inskränkas, och att det ska ses som en försvagning av demokratin.

– Vi behöver prata mer om det här – på global nivå. I USA, men också i ett land som Sverige, som under lång tid slagits för mänskliga och individuella rättigheter, har vi nog inte kämpat för demokratin själv. Autokrater kliver fram över världen, demokratin backar: Putins invasion av Ukraina har gjort detta tydligt. Demokratin blir aldrig fulländad, och vi måste lägga mer kraft på den – men utan grundläggande yttrandefrihet och respekt för människors lika värde, är det svårt att ha verklig demokratisk diskussion.

I det polariserade USA pågår samtidigt en livlig debatt om hur potentiellt värdeladdade områden, som sexualitet och rasism, ska läras ut i skolorna – det är en debatt som kokar ned till vilket inflytande föräldrar ska ha över undervisningens innehåll i grundskolan.

– Det finns skäl att vara orolig. Framför allt är jag bekymrad över att skillnaderna mellan delstaterna allt oftare påverkar var människor väljer att bo. Många känner sig tvingade att flytta, säger Erik Ramanathan.

Fast han är i grunden optimist, fortsätter han, och väljer att se framgångarna.

– Visst är till exempel de lagar som rör transpersoner – så kallade *bath room bills* – problematiska, men där man försökt införa dem har reaktionerna blivit starka – från näringslivet, organisationsvärlden, civilsamhället. Alla har markerat att detta inte är något de ställer sig bakom. Varje historiskt framsteg möts av reaktionära bakslag, för en aktivist är det förstås frusterande.

Men vägen leder framåt.

Erik Ramanathan satt i styrelsen för den icke-vinstdrivande organisationen Heluna health när Vita husets stabschef Ron Klain en dag ringde med en fråga: Var en ambassadröspost i Sverige möjligen intressant?

– Jag blev hedrad, kände mig jätteglad. Det var absolut ingenting jag räknat med.

Några dagar senare hade Erik Ramanathan presidenten själv på telefon. Det är nu inte ovanligt att större bidragsgivare belönas på detta vis: Erik Ramanathan har stöttat flera demokratiska kandidater och räknas som en av Bidenkampanjens största donatorer. Dollarmiljardären Ken

1 Erik Ramanathan får en rundvandring hos företaget Gradientech i Uppsala, där Martin Karlsson berättar om utvecklingen av en analysmetod som snabbt diagnosticerar sepsis, en vanlig dödsorsak för patienter på sjukhus.

2 Tillsammans med statsminister Magdalena Andersson, ÖB Micael Bydén, den amerikanska generalen Mark Milley och försvarsminister Peter Hultqvist var Erik Ramanathan på plats ombord USS Kearsarge när hon låg förtöjd vid Stadsgårdskajen i Stockholm nyligen.

Foto: Elin Åberg

3 Erik Ramanathan i sitt hem i Diplomatstaden. Första gången han var i Stockholm kom han med ryggsäck, bodde på vandrarhem och dansade under Stockholms broar intill gryningen. Men det är länge sedan nu.

Howery, Ramanathans företrädare i Sverige, hade visserligen stått utanför Donald Trumps kampanj, men hans nära affärspartner Peter Thiel hade skänkt 12 miljoner dollar till den.

De lämnade hemmet i västra Boston, en villa på över 800 kvadratmeter invid en liten sjö, med inomhuspool, basket- och tennisplaner och stort soldäck, värderad till närmare fem miljoner dollar – för residenset i Diplomatstaden på Östermalm i centrala Stockholm, ett hus som inte heller går av för hackor.

– Så har du hunnit ut till någon av Stockholms förorter?

Frågan ställs av journalisten Alexandra Pascalidou när hon intervjuar Erik Ramanathan på den stora scenen under Järvaveckan. Regnet hänger i luften, det är glest i bänkraderna, men många av de som strosar förbi stannar till och blir kvar.

– Det har jag faktiskt. Andra dagen i Sverige åkte min man och jag till Farsta strand, där finns ett hinduiskt tempel och vi ville göra en välkomstceremoni. Vi stannade i tre, fyra timmar. Jag tror att hela den hinduistiska församlingen är med oss nu!

Han skrattar högt.

Från scenen svarar han på frågorna med en kombination av lätthet och allvar, men utan att säga något som kan provocera. När han kommenterar de gemensamma militärövningarna säger han muntert:

– Det är verkligen en spännande tid att sammanföra människor, är det inte?

Han hinner med en kort vända bland tälten på Spånga idrottsplats, med sitt ständiga följande av nära medarbetare och livvakter. Schemat är späckat, ambassadören är påpassad som en minister. En enorm Chevrolet Suburban, glänsande svarta följetbilar.

En dag tillbringar han i Uppsala, med besök hos utvalda tillväxtbolag inom life science och hos Stuns, Stiftelsen för samverkan mellan universitetet i Uppsala, näringslivet och samhälle.

Erik Ramanathan har en bjärt rödmönstrad slips till kostymen, han lyssnar och ställer frågor som: Hur gör ni för att detta ska vara överkomligt i pris? Om ert vaccin är mindre temperaturkänsligt, kan det komma afrikanska länder till del? Hur arbetar ni mot de som är tveksamma mot att ta vaccin?

Ibland är han personlig:

– Jag kan tala om att jag har en spruträdd tonåring hemma som skulle vara hemskt intresserad av ett en-dos-vaccin.

"Tonåringen" är 17, går nu i gymnasiet i Stockholm och minglar ibland bland ambassadens kostymklädda gäster, ledigt konverserande. När jag frågar Erik Ramanathan hur hans egna erfarenheter och bakgrund betytt för honom som förälder, funderar han en stund innan han svarar:

– Vi har ett starkt äktenskap, vi försöker förmedla att kommunikation och kompromisser är det viktigaste. Vi är sociala och extroverta, och under våra middagar samtalar vi ofta länge, och

om svåra saker. Utan att dirigera försöker vi visa vårt barn alternativ: detta är också möjligt. Vi kan testa idéer, vara uppriktiga om dem, så ser möjligheterna ut, detta är utmaningarna.

Den amerikanska ambassadens egna tillställningar hålls ofta i hans hem, i residensets nedervåning.

En helkväll ägnas panelsamtal om inkludering av hbtq-personer i näringslivet, IBM, H&M och Saab är representerade, liksom Amcham, den amerikanska handelskammaren i Sverige.

Erik Ramanathan hoppas bli kvar i Sverige flera år till – ambassadörer är politiskt tillsatta och byts ut om en nyvald president tillhör det andra partiet. I mellanårsvalet i november tros blir en framgång för Republikanerna, vem som vinner presidentvalet 2024 vet ingen ännu.

– Flera amerikaner än någonsin röstade i valet 2020 och det beror inte bara på att vi är fler. Det är klart att vi måste arbeta för att det ska vara lätt att rösta, men att folk är engagerade är vad som betyder mest.

Han ser Sverige som en föregångare inom en rad områden, som hbtq-rättigheter, jämställdhet och klimatpolitik.

Du har besökt Sverige under lång tid, på vilket sätt tycker du att det här landet har förändrats?

– Mångfalden är definitivt större i dag. Det finns en energi i Sverige som jag har tyckt om – den har alltid funnits på nattklubbarna och de sena midsommarsfesterna, men nu tycker jag att den dynamiken känns överallt: en ambition, en framtidstro.

Han gör en kort paus och ler.

– Annars tror jag faktiskt att jag har förändrats mer än Sverige gjort, sedan jag kom första gången med min ryggsäck, precis ute ur garderoben, och försökte klämma in en öl och ett vandrarhem i min budget.

sanna.bjorling@dn.se

Fakta. Kampen om aborträtten

"Roe mot Wade" är namnet på det fall som avgjordes av USA:s högsta domstol 1973.

Utgången betydde att ett förbud mot rätten att göra abort fastslogs strida mot den amerikanska konstitutionen.

Den 24 juni beslutade Högsta domstolen i USA att "Roe" inte längre var giltigt, i samband med en ny dom som

gällde ett fall från Mississippi. Det betyder att aborträtten inte längre

är garanterad i USA och att alla regler om abort avgörs på delstatsnivå.

Ett stort antal delstater väntas helt eller i praktiken förbjuda eller kraftigt inskränka möjligheten till abort.

Kampen om aborträtten i USA väntas att pågå i många år.